

בס"ד, יום ראשון יט' אלול תשע"א

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת בכורות ב - ה (131)

א. (1) הלוקח עובר חמורו של גוי, או חמורה מבכרת של גוי בלא עוברה, האם יש חיוב בכורה על העובר, ומנלן? והאם אפשר ללמוד מדין זה אף לענין המוכר עובר בכור או המוכר בהמה מבכרת לגוי, ומדוע? והאם יש טעמים נוספים שלא נזכרו בסוגיין? והאם אפשר ללמוד מדינים אלו אף לענין קבלנות (לתנא דמתניתין), ומדוע? (2) האם מותר למכור בהמה לגוי, ומדוע? וכיצד הדין במכירת בהמה שבורה או במכירת עובר, ומדוע?

ב. (1) אי נימא דיש איסור במכירת בהמה לגוי, האם האיסור נוהג אף במכירת הבהמה רק לדברים מסוימים (פרט), ומדוע? (2) אי נימא דיש איסור במכירת בהמה לגוי, כיצד יש לנהוג עם המוכר בהמתו לגוי? והאם אפשר ללמוד מדין זה אף לענין המוכר עבדו לגוי, ומדוע? (3) האם מותר לעשות שותפות או קבלנות עם הגוי, ומדוע? וכיצד יש לנהוג היבא דהגוי התחייב לו שבועה, ומדוע?

ג. (1) כיצד דין הבכורה בשותפות או קבלנות עם גוי, ומהיכן וכיצד ילפינן לה (באר היטב)? והאם אפשר ללמוד מדרשות אלו אף לענין כיסוי דם הכוי, ומדוע? (2) אי נימא דשותפות הגוי פוטר מן הבכורה, בכמה צריך להיות הגוי שותף, ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו מדין חיוב הבכורה בבכור בעל מום או בבכור נפל, ומדוע? (3) האם דין שותפות הגוי בבכורה נאמר על שותפות בבכור גופיה או על שותפות באם, ומניין?

ד. 1) מה דינו של הנדמה לעז שנולד מרחל לענין קדושת הבכורה (פרט), ומדוע (המבואר בסוגיין)? וכיצד הדין היבא דפיו דומה לשל חזיר, או דעיניו גדולות או קטנות, ומדוע? וכיצד הדין היבא דיש שינוי רק בעין אחת, ומדוע? 2) כיצד נהג רב מרי בר רחל בבכורות בהמותיו, ומדוע נהג הכי? ומה אירע בסופו, ומדוע אירע לו הכי? 3) כיצד נוהגים עתה בענין מכירת הבכורות לגוי, ומדוע הותר לנהוג הכי?

ה. 1) האם הכהנים והלוויים מצווים לפדות את בניהם הבכורים, ומדוע (פרט)? 2) האם הכהנים והלוויים מצווים בפדיית בכורות בהמותיהם הטמאות והטהורות, ומדוע? והאם אפשר ללמוד לדינם מהיכן שלמדו לדין בכורות בניהם, ומדוע? 3) בן לוי מן ישראל, האם קדוש בבכורה, ומדוע?

ו. 1) במה נפרד בכורי בהמות ישראל לאחר הקמת המשכן, ומנלן? וכיצד היה אופן הפדיון, ומנלן? ומה ילפינן לדורות מההיא עובדא? 2) אימתי נולדו הבכורות שנאמר עליהם "קח את הלוויים תחת כל בכור בבני ישראל", ואימתי נולדו הבכורות שעברו במשכן? ומה ההכרח לומר הכי? 3) מאי קמשמע לן הברייתא בהא דקאמרה "אותו היום שהוקם המשכן קרבו להם בישראל נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות?"

ז. 1) האם נהגה מצוות בכורה במדבר, ומניין? וכיצד ידרשו החולקים את כל הפסוקים המדברים בענין מצות הבכורה? 2) האם כל הלוויים עמדו תחת בכור ישראל, מניין, ומדוע? 3) מה היה משקלו של הכיכר דהקדש, ומניין? מה הוא משקלו של מנה דהקדש, ובכמה עורף הוא על מנה החול, ומדוע? והאם מעולם נהג המנה בהקדש, ומניין?

ח. (1) מה הוא לשון "רפידים" ולשון "שטים"? (2) פרה שילדה מין חמור או מין סוס או מין עז, מה דינם בבכורה, ומנין? ומה דינו של הנדמה לשור הנולד מסוס, ומנין? (3) אמאי כתבה התורה אימורים בין בבכור שור ובין בבכור כבש ובין בבכור עז?

ט. (1) מנין שבכור בהמה טמאה נוהג דווקא בחמורים? ומדוע נוהג דווקא בחמורים? (2) פרה שילדה מין עז או מין חמור או מין סוס שדומה במקצת סימנין לאמו, מה דינו בבכורה, ומדוע? ומה דינו של חמור שילדה מין סוס ודומה במקצת סימנים לאמו, והאם אפשר לשמוע את דינו מדין פרה שילדה מין חמור, ומדוע?

י. (1) פרה שילדה מין חמור או חמור שילדה מין פרה, האם מותר הוא באכילה, ומדוע? והאם היכא שדומה ראשו ורבו או במקצת סימנים לאמו, דינו שונה, ומדוע? (2) מה דינם של הרוטב הציר והקיפה היוצאים מן הדגים ומן השרצים, ומנלן? ומה דינו של חלב הטמאות, ומנלן? והאם אפשר ללמוד את דינו מדין הציר והרוטב, ומדוע? (3) האם מאן דדרש "אתין" מוכרח לסבור איסור בקלוט בן טהורה, ומדוע? (4) מהיכא נפקא היתר שתית חלב טהורה? והאם אפשר ללמוד מהא דאסרה תורה בשר בחלב או מהא דאסרה חלב פסולי המוקדשין, ומדוע?

יא. (1) "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגירה וגו'", מאי אתי האי "זה" לאפוקי? ומנין דדוקא הא אתי לאפוקי? ומה הוכיחו מהאי ברייתא? וכיצד הוכיחו הכי? והאם בהוכחה זו נפשט הספק, ומדוע? (2) מה היא דעתן של רבי אליעזר ורבי יהושע בענין זה וזה גורם, ומנלן? והאם אפשר להוכיח מפלוגתתם בענין הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא, ומדוע?

יב. 1) מה דינם של מי רגלים דסוסים גמלים וחמורים, ומדוע? 2) מאי טעמא שרי דבש באכילה? והאם כל דבש שרי באכילה, ומדוע? ומה דינו של דבש לענין קבלת טומאה, ומדוע? 3) מה דינו של עור הבא כנגד פניו של אדם וחמור לענין טומאה ולענין אכילה, ומדוע? 4) דג טמא הנמצא במיעו של דג טהור, האם מותר הוא באכילה (פרט), ומדוע?

יג. 1) "כל שתשמישו ביום יולד ביום", למאי נפקא מינה? 2) באלו בעלי חיים משכחת לה שיתעברו שלא ממינם? והאם בעלי חיים יכולים להניק את אלו שאינם בני מינם? 3) כמה זמן עיבורו של "אפעה", ומה מצינו דוגמתו באילנות? 4) כמה ימי עיבורו של נחש, ומהיכן ילפינן לה?

יד. 1) מה היתה דעתם של סבי דבי אתונא בעינן עיבורו של נחש, ומה הכריח לדעתם את סברתם, וכיצד דחאם רבי יהושע בן חנניה? 2) כיצד נכנס רבי יהושע בן חנניה למקומם של סבי דבי אתונא, ומדוע הוצרך למעשים אלו? 3) כיצד ניצח רבי יהושע בן חנניה לסבי דבי אתונא, ומה היה בסופם?

בהעלחה!

א. (1) הלוקח בין עובר ובין אם מגוי, פטור מבכורה משום דנאמר "כל הבכור בישראל" ושמעין דווקא בכור של ישראל חייב בבכורה. וכן כתיב "כל מקנך תזכר" לאשמעינן דווקא מקנה של ישראל מחייב בבכורה. והוא הדין במוכר לגוי עובר או בהמה דמהאי טעמא פטור. ואמרינן במתניתין דאי לאו דתני בהדיא למוכר הוי אמינא דמוכר כיוון דמפקיע לה מקדושתה, [ולרש"י היינו דעתה עובדת בשבת. ולתוס' היינו דמפקיעה מבכורה אי הוי ולד נקבה, דהרי אם היתה יולדת ברשות הישראל היה שייך חיוב בכורה], יש לקונסו בדמי הבכור וליתנן לכהן. והוסיפו התוס' דאיכא נמי למימר דכיון דעבר איסורא דהרי אסור למכור בהמה גסה לגוי, הוי אמינא דקנסוהו. ומבואר בסוגין דלענין קבלנות היכא דנתן לגוי בקבלנות אי לאו דתני לה בהדיא הוי אמינא דכיון דהבהמה ברשות הישראל יש לקונסו טפי דלא אתי לאחלופי בישראל.

(2) בבהמה דקה אין איסור אלא איכא מנהגא לא למכור להם היכא דחשודים על הרביעה. אבל בהמה גסה אסור למכור להם, ולרש"י היינו משום עבודה בשבת. ובן בתירא מתיר בסוס כיון דאינו עומד אלא לרכיבה וליכא ביה איסור שבת אלא מדרבנן בעלמא. ורבי יהודה התיר למכור שבורה משום דאינה עומדת למלאכה. ומסקינן דאם עתידה להתרפאות אף רבי יהודה אסר, ומהאי טעמא נמי אסר למכור עובר, דהא עתיד להולד ולעשות מלאכה.

ב. (1) במוכר בהמה לפיטומא, נראה בסוגין דכולי עלמא מודו דדינו כמוכר בהמה גמורה. ובמוכר בהמה לעבורה הוא ספק בגמ', האם כיון דהבהמה גופה שלימה היא יש לחשוש לאחלופי, או דלמא כיון דאינה מכירה גמורה, והעובר גופיה הרי אינו בעולם שיחול עליו האיסור, שרי.

(2) המוכר בהמה לגוי באיסור קונסין אותו שיפדנה עד עשרה בדמיה, ומסקינן דעשרה לאו דווקא אלא לשון גוזמא קאמר. ואיכא לישנא דקונסין אותו עד מאה בדמים, והיינו נמי לשון גוזמא. ולענין עבד, איכא לישנא דקונסים אותו עד מאה והוא בדווקא מאה ולא גוזמא, והיינו משום דמפקיעו מן המצוות. ואיכא לישנא דכיון דלא שכיחא הוא אין צריך לקונסו אלא עד עשרה, ולהאי לישנא איכא למימר דבהמה קנסינן ליה טפי משום דשכיחא הוא.

(3) בקבלנות עם הגוי ליכא איסורא. אבל בשותפות לדעת אבוה דשמואל יש איסור מחשש שמא יתחייב לו שבועה ונמצא גורם לו להזכיר שם עבודת כוכבים. וכתבו התוס' דמצינו אמוראים דפליגי אאבוה דשמואל. והיכא דכבר התחייב לו שבועה, דעת רבינו שמואל דוודאי דאסור, דהרי וודאי דיוכיר שם עבודת כוכבים. ודעת רבינו תם להתיר משום דהוי כמציל מידם. ועוד דהגויים האידנא לא מתכוונים לשם עבודת כוכבים, ואף אי נימא דמשתפים שם עבודה זרה, מכל מקום לא הוזהרנו על לפני עורר בשיתוף.

ג. (1) לדעת רבנן שותפות וקבלנות גוי פוטרת מן הבכורה, ומסקינן דיליף מדכתיב "כל הבכור בישראל", דאי הוי כתיב בכור הוי אמינא דסגי בכל דהוא בכור דישאל, או דסגי ברובו, ולהכי כתב "כל" למימר דבעינן כל בכור בישראל. ולדעת רבי יהודה אינה פוטרת מן הבכורה, דיליף מדכתיב "כל הבכור בישראל" דבכור משמע כוליה בכור או רוב, ואתי כל למימר דסגי בכל שהוא בכור בישראל. וכתבו התוס' דלענין "דמו" דאמר רבי יהודה דסגי במקצת דמו, איכא למימר נמי דמדם דרש כולו, ודמו אתי למעט דסגי במקצת. אי נימא, אף בבכור סבירא ליה דמשמע כל דהוא, אלא משום דכתיב בישראל הוי אמינא דבעינן כולו דישאל אי לאו דכתיב "כל". אי נמי, הקרא איירי בסתם בכור בישראל דהוי לגמרי דישאל.

(2) לדעת רב הונא סגי באונו. ורב חסדא ורבא פליגי ארב הונא, משום דלא גרע מבכור בעל מום דנמי שייך לכהן, והוא הדין הכא, יאמר הכהן לגוי שקול אונך וזיל. אלא בעינן שותפות בדבר שהנשמה תלויה בו, ולרב חסדא היינו דווקא בדבר העושה אותו נבילה, ולרבא אף בדבר שעושה אותו טריפה, משום דסבירא ליה דטריפה לא חיה. ואף דבנפלים נמי איכא קדושת בכורה, כדכתיב "שגר בהמה", שאני התם דכוליה בר חיובא, אבל הכא מעורב בה חולין ולא קרינן ביה "כל הבכור".

(3) בין שותפות עובר ובין שותפות עם חשיב שותפות. ושותפות עובר ילפינן מדכתיב "כל הבכור בישראל" דאיירי בעובר. ושותפות אם ילפינן מדכתיב "כל מקנך תזכר" דווקא כל המקנה שלך מחייב בבכורה. וכתבו התוס' בריש פירקין דהוא הדין דיש ללמדו מדכתיב "בכורות בקר".

ד. (1) אם אינה דומה כלל לאמה פטורה מן הבכורה. אבל אם דומה במקצת לאמה מבואר במשנה לקמן דחייבת בבכורה. וקאמר רבי יוחנן דהני מילי ליתנה לכהן, אבל להקריבה אסור משום דהוי מום. והוא הדין פיה דומה לשל חזיר הוי מום ואינה קריבה. ועיניה גדולות או קטנות לאו מום הוא, דאיכא למימר דמחמת בריותא הוא או מחמת כחישותא. אבל אם רק עינה אחת הכי הוא, פסולה מלהקריבה, ואיכא למימר דהוא משום "שרוע", ואיכא למימר דהוי שינוי ומום הוא.

(2) רב מרי בר רחל היה מקנה אוזן הבכורות לגוי, אבל אכתי היה נוהג בה כבכור, והא דעבד הכי הוא כדי שלא יבואו בו לידי תקלה. ולבסוף נענש שמתו כל בהמותיו, והיינו משום דלא היה לו להפקיע עצמו מדין הבכור, ואף דהותר להטיל מום בבכור קודם לידתו, התם לכל הפחות לא הפקיעו מקדושת הכהונה, אלא מקדושת המזבח. אבל במכירתו שמפקיעו מקדושת הכהונה איכא קפידא. ואית לישנא דנענש משום דאחרים למדו ממעשיו להקנות נמי אוזן הבכור לגוי, אבל הקנו שלא כדין, או במשיכה בעלמא או בגוונא דהוי דבר שלא בא לעולם. וכתבו התוס' דהאידינא נוהגים היתר במכירה, או משום דמוכרים לאמא, או משום דליכא בתקנה אחרת, משום דאינו בקיאים בהטלת מום קודם הלידה.

ה. (1) אין שבת לוי מצווה בפדיית בכורותיהם, משום דבמשכן נפטרו מקל וחומר, דאם קדושת לויתן הפקיעה קדושת בכורי ישראל, כדכתיב בקרא "קח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל", כל שכן שתפקיע קדושת עצמן. והכי יש לנהוג אף לדורות, דהא כתיב "והיו לי הלויים" בהויתן יהיו.

(2) אין הכהנים מצווים בפדיית בהמותיהם הטמאות. ולאביי הוא מקל וחומר, דאם הפקיעה בהמתן את בכורי בהמות ישראל, לא כל שכן שיפקיעו את של עצמן. ומכל מקום אינו מועיל לבהמה טהורה, וביארו התוס' דכיון דראויה היא למזבח ושל כהנים קרובים טפי לצד מזבח, אי אפשר להזכיר מבהמות הישראל. ומסקינן דאף אלו שלא היה להם בהמות להפקיע את בכורי ישראל, מכל מקום ילפינן מדכתיב "הלויים" דהוקשו כולם להדדי, והוא הדין כהנים משום דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לזוים. ולדורות ילפינן מדכתיב "והיו לי". ולדעת רבא ליכא למיעבד קל וחומר לבהמה, אלא ילפינן לה מדכתיב "אף פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה" דהוקשו בכור בהמה לבכור אדם דהיכא שזה נוהג זה נוהג. וכתב רש"י דמהא גופא דהוצרכה התורה להקישו שמעינן דלא ילפינן לה בקל וחומר. והתוס' כתבו דליכא למיעבד קל וחומר, משום דלאו קדושת הלוייה גורמת הפטור.

(3) אינו קדוש בבכורה, משום דפטר רחם תלי רחמנא.

1. (1) נפרד הם על ידי השהה שהיה ללוים. ומסקינן דילפינן לה מדהוקש בכור בהמה לבכור אדם, דמה בכור אדם לשעה ולדורות פדיונו שוה, דהא כתיב דהעודפים על הלוים נפרדו בחמשת שקלים. הוא הדין פדיון בהמה שוה לשעה ולדורות דהוי בשה. ומסקינן דשה אחד היה כנגד כמה בהמות ישראל, דהא כתיב "ואת בהמת הלוים תחת בהמתן" דפתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים. וילפינן מינה דאף לדורות יכול לפדות בשה אחד כמה פטרי חמורים, ולרשי"י היינו על ידי שיחזור ויקחנו מן הכהן, ולתוס' היינו בספק פטר חמור דהפדיון נשאר אצל הישראל.

(2) על כרחך דנולדו אף לאחר יציאתן ממצרים, דהא כתיב מבן חודש, והרי היה הוא בשנה השניה לצאתן ממצרים. אבל אלו שעבדו במשכן ודאי דנולדו במצרים, דהא אלו שנולדו במדבר היו רק בני שנה ולא בני עבודה נינהו.

(3) אי נימא דלא קדשו בכורות במדבר, הא גופא קמישמע לן דדווקא באותו היום ולא לאחריו, משום דכבר לא היו בכורות עד שיכנסו לארץ ישראל. ואי נימא דקדשו במדבר, צריך לומר דאתי לאשמועינן דקודם המשכן לא קרבו, והיינו משום דאין דבר הקבוע לחובה קרב בבמת יחיד.

ז. (1) למסקנת הגמ' כולי עלמא מודו דעד השנה השניה שנמנו הבכורות נהגה מצוות בכורה משעה שיצאו ממצרים כדכתיב בקרא להדיא "פקוד כל בכור וזכר". אבל לאחר זה המנין נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, דרבי יוחנן סבר דנהג דמהיכי תיתי לומר דפסק, ואף דכתיב "והיה כי יביאך" היינו לומר עשה מצוה כדי שתכנס לארץ. וריש לקיש סבר דלא נהג כדכתיב "והיה כי יביאך".

(2) היו שלוש מאות לוים שלא עמדו תחת הבכורים, דהא במנינן אתה מוצא עשרים ושתים אלף ושלש מאות, ואילו העומדים תחת הבכורים היו רק עשרים ושתים אלף, והיינו משום דהם עצמן היו בכורים ודים שפיקיעו קדושת עצמן.

(3) כיכר ההקדש היה של מאה ועשרים מנים כפליים משל חול, דהא בחשבון התרומה דמחצית השקל מבואר דמשה נטל רק כיכר אחד מלבד האלף שבע מאות וחמשה ושבעים שעשה ווין לעמודים, ובחשבון עולה הוא לשני כיכרות. והכי מוכח מייחזקאל דמנה במנה הקודש ששים שקלים, ואילו בשל חול יש רק עשרים וחמשה, ועל כרחך דהיה כפול ובנוסף עוד הוסיפו שתות מלבר. ולדעת ר"ת בתוס' מעיקרא היה עודף רק בכפל, ובימי יחזקאל הוסיפו על של קודש עוד שתות. ולפירוש השני בתוס', לעולם היה הוא כפול, ובזמן יחזקאל הוסיפו אף על מנה החול, ומה שמנה יחזקאל ששים, היינו לפי המנין הישן. והוכיחו התוס' דבזמן משה לא נהג מנה, מהא דלא כלל השקלים במנים.

ח. (1) נקרא "רפידים" או דרך שמו, או על שם שרפו ידיהם מן התורה ועל כן בא עליהם עמלק. ולשון "שטים" הוא או שם מקום, או על שם שטות שזנו אחר בנות מואב.

(2) אינה קדושה בבכורה, ולתנא דמתניתין ילפינן לה מקדושת דמים דפטר חמור, דהתם כתיב פטר רחם תרי פעמים לומר עד שיהיה הנולד והיולד חמור. והוא הדין לקדושת הגוף. ולדעת רבי יוסי הגלילי ילפינן לה מדכתיב "אך בכור שור וגו'" דדרשינן עד שיהיה אביו שור ואמו שור, ומקדושת הגוף ילפינן לקדושת דמים. והנדרמה לשור הנולד מסוס, פשיטא שאינו קדוש.

(3) דאי בשור הוי אמינא דכיון דריבה בנסכיו יש לו דין אימורים. ואי מכבש הוי אמינא דכיון דהתרבה באליה יש לו אימורין. ואי מעו הוי אמינא משום דהתרבה בקרבן עבודה זרה דיחיד. ואף מתרוויהו לא נפקא, דשור לא יליף מתרוויהו משום דאינו בפסח כוותיהו. וכבש לא נפקא מתרוויהו, משום דליכא בקרבן עבודה זרה כוותיהו, דהא בציבור איכא פר ושעיר. ועו לא נפקא מתרוויהו משום דתרוויהו איתרבו למזבח, זה באליה וזה בנסכים.

ט. (1) לדעת רבי יוסי הגלילי ילפינן לה מדכתיב "פטר חמור" תרי זימני. דפטר בתרא מיותר לומר דאף בפדיון שלא בשה אינו. ולדעת תנא דמתניתין ילפינן לה מדכתיב "כל מקנך תזכר" דהוי כלל, וכתיב בתריה "שור ושה וחמור", והוי פרט לומר דאין בכלל אלא מה שבפרט. ודווקא פטרי חמורים זכו משום גזירת הכתוב, ועוד משום שסייעו את ישראל ביציאתן ממצרים דטענו את משאותיהם.

(2) פרה שילדה מין עז אם דומה במקצת סימנין לאמו הרי חייבת בבכורה, דלהכי כתיב "אך" לומר דסגי במקצת סימנים כאמו. וכן ילדה מין חמור ודומה במקצת סימנין לאמו, הרי חייב בבכורה, דדומה נמי בהא דתרוויהו מין בכורה. ואם ילדה מין סוס דהוא מין שאינו קדוש בבכורה פטורה מבכורה. וחמור שילדה מין סוס אין חיוב בכורה, ואיצטרין לאשמועינן כי היכי דלא נימא דאף הוא מין חמור הוא דהא לתרוויהו אין קרניים ואין פרסותיהן סדוקות, ואיכא למימר דמינה הוא אלא דאדום הוא.

י. (1) לדעת תנא דמתניתין אולינן בתר אימיה, דאם היא פרה הרי ולדה מותר, וילפינן לה מדכתיב "גמל טמא הוא", דווקא גמל הנולד מטמאה טמא אבל נולד מטהורה טהור. ואם היא חמורה וולדה אסור, וילפינן לה מדכתיב "את זה לא תאכלו ממעלי הגירה" דאיכא בעלי סימנים שאסורים באכילה והיינו שנולד מטמאה. ולדעת רבי שמעון, אף טמא הנולד מטהורה אסור, דלהכי כתיב "גמל" תרי זימני. אמנם אם דומה ראשו ורובו לאמו, אף לרבי שמעון מותר דהא סוף סוף לאו "גמל" הוא.

(2) רוטב ציר וקיפה של שרצים אסור מדאורייתא, ורוטב וקיפה פשיטא דאסור, דלא גרע משאר טעם כעיקר דילפינן ממשרת, וציר ילפינן מדכתיב "הטמאים" גבי שרצים. אמנם ציר דגים אינו טמא מדאורייתא אלא מדרבנן. וחלב הטמאות אסור, ולרבנן ילפינן מדכתיב "גמל" תרי זימני, ולרבי שמעון ילפינן לה מדכתיב "את הגמל". ואין לומר דאסור ציר, משום דאיכא למימר דכיון דחלב גופיה בטהורה חידוש הוא, וכמו שיתבאר להלן, הוא הדין דהותר אף בטמאה.

(3) כתבו התוס' דאף מאן דדרש אתין יכול לסבור דיתר בקלוט בן טהורה, ואף דמיתרא ליה "גמל", מכל מקום יכול לסבור דהדר כתיב לגמל כי היכי דכתיב שפן ארנבת וחזיר, דכולה פרשה נכתבה בשביל שסועה וראה.

(4) או דנפקא מדכתיב "ואת עשרת חריצי החלב", דעל כרחך דלמאכל שלחו, דליכא למימר דלסחורה עם הגויים שלחו, דהא במלחמה היה ואמאי ימכור להם דבר מאכל. או דנפקא מדכתיב "לכו שברו ואכלו וגו' יין וחלב". אי נמי, מדכתיב "ארץ חלב ודבש" ואי לאו דלאכילה עומדים לא היה משתבח בה. ואין לומר דהא דאסרה תורה בשר בחלב, דהא יש לומר דכוונת התורה לאוסרו אף בהנאה, ואף למאן דמתיר איכא למימר דאתיא רחמנא לאוסרו בבישול. וכן מדאסרה התורה חלב פסולי המוקדשין לאו ראייה היא, דאיכא למימר דאתי לאסור אף בהנאה.

יא. (1) לדעת רבי יהושע אתי לאפוקי טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטהור באופן שיש לו סימן אחד דומה לאמו, דליכא למימר דאתי לאפוקי עיבורו מן הטמא, דהא כתיב "שה כשבים ושה עזים" דבעינן שיבוא מכשבים ומעזים. ולדעת רבי אליעזר אתי לנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא, דאי עיבורו מן הטהור, פשיטא דמותר דהא כבר כתיב "שה שה" תרי זימני למימר דסגי אפילו רק מצד האם. והוכיחו מהאי ברייתא דאף דסברינן דקלוט הנולד מן הטהור הרי דינו כטמא, מכל מקום היכא דדומה במקצת סימנים לאמו שפיר דמי. וללישנא קמא בגמ' הראיה היא מהא דקרי לה טמא ועלה אמרינן דרק אם יש בו מקצת סימנים דומה לאמו מותר. וללישנא

בתרא הוכיחו מהא דמשכחת לה עיבור בטהור וטמא, ואי איירי בטמא ממש הרי לא משכחת בהו עיבור. ומסקינן דאינו ראייה דהכי סבר נמי רבי שמעון, דאיכא למימר דהאי תנא סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא.

(2) בסוגיין מבואר דנחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע בטמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא, דלרבי אליעזר כשר ולכאורה היינו משום זה וזה גורם שרי, ומאידך רבי יהושע דטימאו לכאורה סבר דזה וזה גורם אסור. ומסקינן, דלאו ראייה היא דאיכא למימר דפלוגתייהו בקראי. אמנם כתבו התוס' דבדעת רבי אליעזר מוכח דזה וזה גורם אסור, וכן שמעינן לה ממאי דאמר דולד טריפה לא יקרב לגבי המזבח [והאי ראייה היא רק אי נימא דטריפה מתעברת, דאי אינה מתעברת פליגו רק בעובר ירך אמו].

יב. (1) ללישנא קמא בגמ' מי רגלים דסוסים וגמלים כיון דלא עכירי, וודאי דמותרים דהא מיא עול מיא נפיק, ולענין מי רגלים דחמור דעכירי, מסקינן דטמאים כדשנינו "היוצא מן הטמא טמא", דמן הטמא משמעותו ממין הטמא דדומה לטמא. וללישנא בתרא, בשל סוסים וגמלים אפילו עכירי שרו, דהא לא שרתו ליה אינשי, ומבעיא ליה בחמור אפילו צלול האם כיון דמשקה הוא אסור, ופשטינן דאסור.

(2) איכא ברייתא דאמרה דשרי משום דאין ממצות אותו מגופו. אמנם מאן דאסר מי רגלים דחמור אפילו דאינו ממצה אותו מגופו, צריך לומר דשאני דבש דגלי רחמנא להדיא דשרי, כדכתיב "את זה תאכלו מכל שרץ העוף". ולהאי מאן דאמר רק דבש דבורים הותר לפי שאין לו שם לואי, אבל דבש הגזין והצרעין אסור. ואי נימא דטעם ההיתר משום דאינו מתמצה מגופו, הוא הדין דכל דבש שרי. ולענין קבלת טומאה, סתם דבש עומד למאכל ואינו טעון מחשבה, אבל דבש גזין וצרעין טעון מחשבה.

(3) מסקינן דעור הבא בין נגד פניו של אדם ובין נגד פניו של חמור, פירשא בעלמא הוא ואינו מטמא ומותר באכילה.

(4) מבואר במתניתין דאסור באכילה, משום דאינו גידולו. ואם שהה שיעור עיכול יש להתירו, אי נמי אף בשהה שיעור עיכול, לא מהני לענין היתר אכילה אלא לענין טומאה.

יג. (1) נפקא מינה לענין ביצת תרנגולת דעל כרחק דאינה מטילה אלא ביום, ואם מצא בבוקר של יום טוב ביצה בקן התרנגולת, על כרחק דכבר מאתמול מבעוד יום הוטלה, ואין לאוסרה משום נולד. ואף אם בדק מבעוד יום ולא מצאה, יש לתלות שיצאה רובה וחזרה.

(2) נאמר הוא באלו שתשמישן שוה וזמן עיבורן שוה, והיינו מין דקה עם דקה ומין גסה עם גסה, ודולפינים מבני אדם. וכן לענין הנקה, אינם יכולים להניק אלא הדומין להם בצורת התשמיש ובזמן העיבור.

(3) זמן עיבורו של אפעה הוא שלש שנים אבל אינו מתעבר אלא לאחר שבעים שנה משנולד. ומצינו דוגמתו חרוב, דאינו מוציא פירות אלא לאחר שבעים שנה.

(4) זמן עיבורו של נחש הוא שבע שנים, דהא כתיב בקללתו "ארור אתה מכל הבהמה ומכל החיה", וכיון דלא אשכחן זמן עיבור בבהמה פחות מחיה, אחר שנתקלל מכל הבהמה כל שכן שנתקלל מכל החיה, ועל כרחק דכוונת התורה דיתקלל כדרך שנתקללה הבמה מהחיה, וכיון דבא הכתוב להחמיר עליו, אמרינן דכוונת התורה כשם שהתקלל חמור מחתול על אחת שבע, דהחתול לניב יום והחמור לשנה, כן נתקלל הנחש מן החמור דהוא בהמה גסה על אחת שבע.

יד. (1) סבי דבי אתונא סברו דזמן עיבורו הוא שלש שנים, והוכיחו מהא דשימשו וילדו לאחר ג' שנים, ואי נימא דהיו כבר מעוברין הרי לא היו משמשים. וטען רבי יהושע בן חנניה דכיון דמשמשים כאדם, שפיר משמשים אף לאחר שהתעברו.

(2) כיון דלא התירו לאיש לגלות מקום מושבן, הוצרך לגלות על ידי שביקש לקנות ראש מקצב אחד, וכשבא ליתן לו ראש הבהמה אמר לו דכלל לא התכון לראש הבהמה אלא לראשו, וכדי להנצל מכריתת ראשו הוצרך להראות לו מקומן, ונעשה על ידי שנשא משא עיצים על כתפיו, ובהגיעו לפתחם הרימם כעומד לפוש, והיה הוא סימן לרבי יהושע בן חנניה למקומן. וכיון דהעמידו שומרים בכניסה וביציאה שלא יצאו ולא יכנסו, ומנהגם להרוג את השומרים שבכניסה אם ראו פסיעות הנכסים, ואת השומרים ביציאה אם ראו פסיעות היוצאים, הפך את סנדלו באופן שיראה כאילו אדם נכנס ויצא, וכשהרגישו בפסיעות הרגו לשומרים וכך נכנס.

(3) ניצחם על ידי שידע לענות לשאלתם, וכן ידע לומר להו מילי דבדיאי, ובסופם הביאם לפני הקיסר והכריחן למלאות מים לחביות שהיו בהם מים מאוקינוס ממקום דטבען לבלוע כל המימות הבאים אצלם, והוצרכו לדלות ולדלות עד דשמיט כתפייהו.